

Utredning av uppgifter från SLL angående misstänkta oegentligheter

Fastställd 2017-05-16

Peter Ambroson
Internrevisionen

**Karolinska
Institutet**

INNEHÅLL

1	Bakgrund.....	3
2	Syfte.....	3
3	Beskrivning.....	3
4	Metod.....	3
5	Avgränsning.....	4
6	Analys.....	4
6.1	Program 4D, GVC-projektet och Planner.....	4
6.2	Bolag och upphandling.....	6
6.3	Roller och bisysslor.....	7
6.4	Kommersialisering och lärarundantaget.....	8
7	Slutsatser.....	9
8	Rekommendationer.....	10

1 Bakgrund

Vikarierande prorektor vid Karolinska Institutet (KI) professor Anders Ekbohm blev den 8 mars 2017 underrättad av Hälso- och sjukvårdsdirektören vid Stockholms läns landsting (SLL) Barbro Naroskyin (BN) om att det fanns misstankar inom 4D-grupperingar om att professor Martin Ingvar (MI) på felaktigt sätt avyttrat en komponent i applikationen Min digitala vårdplan. Där investeringar gjorts av SLL i samband med projektet och att MI själv gör en otillbörlig förtjänst på arbetet. Projektet 4D är ett samarbetsprojekt som drivs av SLL och KI i samverkan. KI:s ledning bedömde att dessa uppgifter måste utredas och överlämnade 16 mars därför ärendet till Internrevisionen (IR) för skyndsamt utredning och BN informerades samtidigt om detta.

2 Syfte

Granskningen syftar till att utreda om MI har följt gällande regelverk i samband med att han med hänvisning till lärarundantaget, hävdar IP-rätten som upphovsman till den komponent som är aktuell. Han har därefter sedan sålt IP-rätten vidare till FRISQ AB.

3 Beskrivning

MI har uppdrag i styrgruppen för 4D men har samtidigt inom ramen för ett forskningsprojekt vid Gustavsbergs vårdcentral (GVC) utvecklat ett koncept för digital behandling av psykisk ohälsa i öppenvård, i vilken den aktuella komponenten Planner ingår. IP:n för komponenten Planner har förts vidare med påkallande av lärarundantaget för att möjliggöra fortsatt utveckling. MI uppger att utvecklingen av komponenten dittills helt finansierats med forskningsmedel för fri forskning. Vidare att han, i syfte att inte hämma den utveckling som pågår, har gjort en version av komponenten Planner tillgänglig för att fortsatt kunna disponeras inom SLL i utveckling av *Min digitala vårdplan*¹.

Enligt IR:s bedömning så har misstroendet som landstinget uttalar två dimensioner. Det ena är att man uppfattar att MI:s agerande kan ha skapat egen otillbörlig ekonomisk vinning. Det andra är att man uttalar bristande förtroende för MI i hans roll i styrgruppen och att han med sina dubbla roller varit jävig.

4 Metod

Granskningen har genomförts med utgångspunkt i intervjuer och dokumentstudier. Internrevisionen har intervjuat berörda på SLL, inom 4D och vid KI samt tagit del av underlag i urval.

Granskningen har fokuserat på följande revisionsfrågor:

1. Har MI agerat oaktsamt eller på annat sätt misskött givna förtroenden? Har han haft egen otillbörlig vinning?
2. Är lärarundantaget tillämbart i detta fall? Om inte, vad hade varit ett annat möjligt agerande?

---

¹ En digital plattform inom vilken Planner är en del.

3. Vilken påverkan har de bolag spelat som finns i organisationen vad gäller kommersialiseringen?
4. Är komponenten Planner som lämnas kvar användbar på det sätt som MI beskriver?
5. Om MI:s vidareförande enligt lärarundantaget av IP:n för komponenten Planner inte orsakar några problem för framtida utveckling av Min digitala vårdplan i 4D, vad är då problemet?
6. Informatikspåret i 4D strävar mot utveckling av olika digitala plattformar lösningar och flera projekt sägs närma sig breakthrough. Hur bör 4D förhålla sig till andra liknande delar som syftar till kommersialisering så att inte liknande situationer uppstår?

5 Avgränsning

Eftersom IR granskar KI så blir granskningen avgränsad till hur KI och anställda vid myndigheten har agerat i ärendet. Internrevisionen har inte möjlighet att granska andra aktörer som SLL och involverade konsultföretag, utan endast anställda vid KI:s agerande i förhållande till dessa.

6 Analys

6.1 Program 4D, GVC-projektet och Planner

Program 4D (D som i diagnos) är ett samverkansprogram mellan KI och SLL som ytterst syftar till att förbättra människors hälsa och delaktighet. De fyra diagnoser som ingår i programmet är några av våra vanligaste folksjukdomar:

- artrit
- bröstcancer
- diabetes typ 2
- hjärtsvikt

De nya arbetsmetoder och modeller för kunskapsbyggande som programmet tar fram är tänkta att appliceras på fler folksjukdomar och införs för en större grupp individer och patienter, även i den förebyggande vården. För närvarande ingår 27 delprojekt i 4D-programmet som sträcker sig över perioden 2012 - 2017.

Utöver de fyra diagnoserna finns ett eget projekt för informatik, 4 D Informatik. Informatiken syftar till att information från journaler, e-hälsokonton, kvalitetsregister och biobanker ska kunna länkas samman och skapa en ökad kunskap och delaktighet. Det syftar till att öka möjligheten att överföra information från vården till forskningen som därigenom kan utveckla ny kunskap och förbättra behandling, prevention eller diagnostik i vården.

Inom 4D utvecklas e-tjänster som underlättar kontakt och informationsflöde mellan patienter och vårdpersonal. Ett sådant exempel är konceptet för patient- och vårdapplikationen Min digitala vårdplan som har utvecklats inom projekten Diabetes typ 2 och Bröstcancer med två olika tekniska plattformar. På marknaden existerar idag flera aktörer som tillhandahåller snarlika koncept med digitala vårdplaner.

Diabetes-projektet presenterade utvecklingsprinciper och utrullningsplan för en individuell vårdplan, delprojektet DiaCert hösten 2015. DiaCert hade arbetat fram en beskrivning för en plattform för kommunikation patient-vård-forskning och kravställt denna från konsultföretaget Chorus AB inom ramen för 4D.

Program 4D:s mål är att ta fram generaliserbara lösningar som passar flertalet diagnoser. Att återanvända kunskap och resurser i utveckling, vilket gör att det går fortare och drar mindre resurser inom KI-SLL. Det finns ett antal forskningsprojekt som är starkt kopplade till Program 4D. De omfattar exempelvis skillnaden mellan två olika typer av hjärtsvikt liksom utvärdering av tre olika metoder för screening av prediabetes och typ 2-diabetes.²

Ett annat forskningsprojekt med liknande problemställningar som 4D är utvecklingen av behandling av psykisk ohälsa i primärvård, kallat GVC-projektet, där komponenten Planner har ingått. GVC-projektet är ett utvecklingssamarbete mellan KI och Gustavsbergs vårdcentral (GVC) som har pågått sedan 2006. Utvecklingssamarbetet har finansierats med fria forskningsmedel.

GVC-projektet beskrivs omfatta två typer av utveckling:

1. Utveckling av specifika vårdprocesser vilande på kända principer; vårdens processbeskrivning, vårdens terminologi, forskningens processkrav och vårdens krav på användargränssnitt.
2. IP-utveckling av tekniska delar - generella koncept för primär datarepresentation (d.v.s. strukturen på rådata), semantisk funktionalitet (d.v.s. förmågan att bygga arketyper av primärdata), hantering av gällande standarder (d.v.s. hur det nya dataformatet kan anpassas till Fast Healthcare Interoperability Resources, FHIR, samt transaktionsförmåga (processmotorn i Planner)

Avseende punkt 1 "Utveckling av specifika vårdprocesser" finns SLL-insatser i form av tid och bred forskningsfinansiering med många deltagare från KI och SLL, främst MI och personal vid GVC. All vunnit kunskap uppges vara redovisad enligt akademiska principer. Vidare uppges det inte föreligga några kända immateriella rättigheter, utan att kunskap om exempelvis validerade frågeformulär från andra källor har använts. Punkt 2 "IP-utveckling av tekniska delar" uppges beskriva MI:s forskning som har vidareförts med hänvisning till lärarundantaget. Akademisk redovisning av resultat har enligt uppgift skett löpande och planeras ytterligare för båda punkterna, detta inkluderar IT-delar.

Med anledning av beröringspunkterna till 4D har GVC-projektet kommit att benämnas som ett "hangaround-projekt". GVC-projektet anhöll 2014 om att inkorporeras och ta del av 4D:s resurser, men nekades detta i likhet med två andra projekt rörande demens respektive allergi. Vid denna tidpunkt satt MI inte i 4D:s styrgrupp.

När DiaCert skulle påbörja och finansiera utvecklingen diskuterades återanvändning av befintliga komponenter enligt 4D:s principer. Eftersom

---

² <https://internwebben.ki.se/sv/program-4d>

kraven på delar av funktionaliteten i DiaCert liknade Planner, så ställdes enligt uppgift under våren 2016 en fråga från 4D Informatik om inlåning av komponenten. Enligt MI identifierades han av 4D Informatik som ägare av IP för de tekniska delarna. Utlåningen godkändes av MI och rekommenderades av styrgruppen vid möte 13 juni 2016, MI deltog inte vid detta möte. Detta beskrivs ske under en fas då inriktningen fortfarande var att utveckling av Planner skulle ske inom det offentliga systemet. Program 4D fick tillgång till den kod som tagits fram för Planner utan tidsbegränsning och kostnad samt med möjlighet att utveckla den vidare. Utöver Planner så uppges inte GVC-Projektet och DiaCert ha någon sinsemellan lånad eller delad kod.

Ett liknande exempel till Planner är en annan komponent i Min digitala vårdplan som kallas PCC (Patient-Care-Connector). PCC:n är finansierad av KI Information AB, och nyttjas för närvarande utan kostnad av 4D.

Internrevisionen noterar att:

- Det vid styrgruppsmöte 13 juni 2016³ angavs att GVC-projektet utvecklar delar av Min digitala Vårdplan (bl.a. Planner). Styrgruppen ställer sig frågande om det kan få någon implikation på förvaltning och ägarskap, eventuellt utrymme för kommersialisering av tjänsterna utanför hälso- och sjukvården. Styrgruppen önskar en fortsatt kartläggning gällande ägare, nyttjanderätt, finansiering, drift och förvaltning. En överenskommelse ska göras som reglerar förhållandena för den funktionalitet som används inom Min Digitala Vårdplan, men som tagits fram av GVC-projektet.
- Det finns en deklARATION från MI som reglerar 4D:s användning av komponenten Planner. Av deklARATIONEN framgår bl.a. att GVC-projektet ska ansvara för vidareutveckling och förvaltning av Planner. GVC-projektet i detta fall avser enligt IR:s bedömning teknikdelen av GVC-projektet. Program 4D åtar sig att slutföra de utvecklingsinsatser som krävs för att 4D-applikationerna ska vara förvaltningsbara samt att använda sin kopia av Planner på avsett vis.
- Planner i överlämnad version uppges kunna användas fritt av SLL. Enligt deklARATIONEN får dock Planner inte i någon version säljas av SLL till någon kommersiell part, ej heller nyttjas kostnadsfritt av andra landsting.
- 4D fick kopia av Planner den 2 september 2016. FRISQ har enligt uppgift förklarat sig villig att utöka de existerande villkoren och låta 4D använda den senaste versionen om intresse finns.
- Det i KI:s ansökan om medel till Socialdepartementet⁴ bl.a. framgår att projektet avser att utveckla och implementera en tjänst som kan avropas av såväl privata som offentliga sjukvårdsleverantörer. Vidare att alla resultat omedelbart kommer att ställas till förfogande för allmän användning.

6.2 Bolag och upphandling

Chorus AB är ett konsultföretag som har varit med och levererat tjänster inom 4D Informatik sedan 2013. Formerna kring detta är reglerat via en

---

³ Protokoll KI 1-510/2015

⁴ Dnr. S2014/5991/SF (delvis)

samarbetsbeskrivning, vilken är undertecknad av företrädare för 4D Informatik och Chorus AB den 6 december 2013. Samarbetsbeskrivningen specificerar hur konsult- och utvecklingsprojekt mellan 4D och Chorus AB ska bedrivas. Av beskrivningen framgår bl.a. att Chorus ska tillvarata 4D:s intressen, men får inte ingå avtal eller göra utfästelser i 4D:s namn utan särskild skriftlig instruktion om detta. Konsulten förbinder sig att behandla all konfidentiell information strikt konfidentiellt och inte avslöja den för någon tredje part eller använda den för något annat ändamål än för uppdraget. Om inget annat överenskommit, har 4D äganderätten, upphovsrätten och annan immateriell rätt till slutresultatet så snart som Chorus arbete med respektive uppdrag slutbehandlats.

När det gäller Chorus insatser i GVC-projektet så har det finansierats av fria forskningsmedel via vidarefakturering från SLL genom Callista Enterprises.

Acando Consulting AB är ett annat konsultföretag som har stöttat 4D med projektledning, processutvecklingsmetodik och lösningsrådgivning och ska avslutningsvis starta den planerade implementeringen för effekthemtagning och ökad patientnytta. Företaget har bl.a. medverkat till kravstruktur och arkitektur för Min Digitala Vårdplan avseende MittDiaCert. Detta är reglerat i ”Konsultavtal, 4D-projektet”⁵.

Internrevisionen noterar att:

- Samarbetsbeskrivning 4D Informatik - Chorus AB, är undertecknad av företrädare för Chorus AB och 4D Informatiks tekniske projektledare, som varken är anställd på KI eller SLL.
- 4D Informatiks tekniske projektledare 1 januari 2017 gick över till Chorus som Chief Operating Officer. Information om detta meddelades till 4D:s programledning i september 2016.
- Utvecklingen av Planner (teknikdelen av GVC-projektet) i ett faktureringsavtal mellan KI och SLL⁶ hänvisar till ALF-avtalet vid vidarefakturering från SLL. Ingen upphandling eller avrop av Chorus tjänster har skett från KI, utan vidarefakturering från SLL genom Callista Enterprises från SLL:s ramavtal IT-konsulttjänster. En av dessa fakturor har attesterats av MI.
- Chorus nuvarande VD är den andra parten i MI:s företag som sålt rättigheterna för Planner till FRISQ AB.
- Acando har i sitt arbete med DiaCert via ett brev, som var förankrat i Diabetesprojektet, till styrgruppen framfört oro för den fortsatta utvecklingen med anledning av försäljning av rättigheterna till Planner.

6.3 Roller och bisysslor

MI är sedan 2015 ordförande i styrgruppen för 4D tillsammans med en företrädare från SLL. Han har samtidigt även varit forskargruppleddare för GVC-projektet, som är kopplat till 4D och benämns som ett ”hangaround-projekt”.

MI startade 1 februari 2017 företaget WHATRU41 tillsammans med Chorus VD, därefter bildades 13 februari dotterbolaget Comalong Care AB. IP-rättigheter för komponenten Planner överfördes till Comalong Care för 1 kr,

---

⁵ Dnr. 2-3536/2016

⁶ Dnr. 2-2081/2016

därefter såldes bolaget av WHATRU41 till FRISQ AB mot en initial köpeskilling på 2 mkr, beräknad att täcka kostnader för förvaltning och bolagsbildning. FRISQ ger i sitt koncept ett investeringslöfte på ca 30 mkr, baserat på en nyemission. Utöver detta så finns även en villkorad köpeskilling.

Av MI:s redovisning av bisyssla, beslutad 8 oktober 2016, framgår att han är rådgivare som minoritetsägare i en mjukvarufirma som kommersialiserar en programvara med hjälp av externt kapital. Företaget anges vara under bildande och uppgifterna ska kompletteras senare. Vid förnyad anmälan om bisyssla 8 februari 2017 redovisas bisyssla i WHATRU41, där anges att verksamheten som bedrivs är förvaltning av värdepapper och att det inte ska ge någon inkomst.

Internrevisionen noterar att:

- Stygruppen för 4D endast beslutar i strategiska frågor och inte på operativ nivå för delprojekten, men gör prioriteringar inom 4D vid tilldelning av medel. Stygruppen har enligt uppgift på förslag från 4D Informatik, rekommenderat inlåning av Planner till delprojekt inom 4D.
- I samband med överenskommelse med FRISQ föreligger för vissa delar kommersiell sekretess.
- MI har anmält att en kommersialisering med hjälp av externt kapital ska ske, fyra månader innan det sker. I förnyad redovisning av bisysslor finns inte Comalong Care angivet. Här uppger MI att han har frågat KI:s handläggare om råd av rörande om även dotterbolag ska anmälas och om inkomst som stannar i bolaget ska deklarerars och därmed också anmälas. Han anser sig därmed ha fått stöd för sin tolkning i redovisningen.

6.4 Kommersialisering och lärarundantaget

Universitet och högskolors tredje uppgift, förutom forskning och utbildning, anges i 1 kap. 1 § Högskolelag (1992:1434): ”I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta.”

I Sverige förfogar lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar själva över rättigheterna till sina uppfinningar och forskningsresultat⁷. Detta kallas lärarundantaget och ger forskare och lärare rätten till de forskningsresultat som de tar fram i tjänsten. Det ger dem möjlighet att patentera sina resultat och sälja vidare rättigheterna eller starta bolag. Normalt omfattas bara patenterbara uppfinningar men ofta har lärosätena valt en mer tillåtande tolkning, genom att utöka regeln till både vetenskapligt och pedagogiskt material (t.ex. datorprogram). Om inget annat har avtalats, t.ex. med en extern part, innebär detta att den anställde bestämmer hur resultat och idéer ska användas.

Enligt MI är komponenten Planner en prototyp framtagen till ett proof of concept⁸, men den kan inte användas i klinisk verksamhet eftersom den inte är färdigutvecklad, integrerad eller certifierad. En första version finns hittills beskriven i ett preliminärt manuskript. Forskningsmedlen var slut och finansieringen från KI avbröts när vissa nyckelfrågor nådde proof of concept,

⁷ Lag (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar

⁸ Konceptvalidering

eftersom det då skulle övergå i produktutveckling och därmed inte ska finansieras med fria forskningsmedel. Efter att forskningsdelen hade avslutats så fortsatte arbetet med Chorus utifrån GVC idéerna, detta arbete gjordes utan finansiering från KI eller SLL. Arbetet avsåg de kommande faserna inklusive nya versioner av Planner, front-end, certifiering, omkodning för säkerhet etc.

Internrevisionen noterar att:

- MI anger att han har informerat om att det fanns problem med fortsatt forskningsfinansiering och driftsättning/certifiering och därför behövde söka extern finansiering för komponenten Planner. Informationen har skett via nyhetsbrev/mail och seminarium/samtal med forskargruppen inom GVC. Flera inblandade anger dock att de fick informationen först när FRISQ:s pressmeddelande gick ut 13 februari 2017.
- MI har i skrivelse till 4D:s styrgrupp och direktören för innovation i juni 2016 påtalat att 4D och SLL saknar en innovationsförvaltning, när nu flera projekt börjar närma sig implementeringsfas. MI har även sökt medel från olika finansiärer för att kunna slutföra utvecklingen av Planner, men det har enligt honom inte gått att få någon finansiering.

7 Slutsatser

Internrevisionens sammanfattande slutsats är att MI i vissa delar har agerat oaktsamt, med risk för förtroendeskada för KI och 4D. Det går inte att säga att agerandet kring ägande och vidareförsäljning av IP-rätt tydligt bryter mot KI:s regelverk, eftersom regelverket i delar är inaktuellt och otydligt inom dessa områden. Det framstår inte som tillräckligt tydligt hur forskning bedrivna på KI ska gå över till innovationsförvaltning hos SLL. Därutöver föreligger i dessa frågor, en motsägelse mellan universitet och högskolors tredje uppgift och det för staten gemensamma regelverket kring bisysslor och jäv.

Granskningen visar att MI har förvarnat om vad som skulle ske, men kommunikation och transparens inte varit tillräcklig. MI borde inledningsvis ha reglerat sina åtagande via tydliga avtal med 4D, Chorus och GVC. När sedan Planner plockades ut fanns ytterligare en möjlighet till reglering, då ett avtal om rättigheter kunde ha skrivits mellan parterna. Styrgruppen för 4D:s begäran om kartläggning av dessa frågor borde ha inväntats.

Enligt IR är sammanblandningen mellan MI:s roller komplex, där flera inblandade uppfattar att han missbrukat deras förtroende med anledning av att han har suttit på två stolar. Internrevisionen anser att det inte är förenligt med god projektstyrning att MI både varit ordförande i 4D:s styrgrupp och samtidigt projektledare för GVC-projektet med nära koppling till 4D. Trots att styrgruppen hanterar strategiska och inte operativa frågor, så påverkar den via beslut och resursfördelning.

Även bolaget Chorus AB får anses ha suttit på flera stolar, dels som konsulter inom flera delprojekt inom 4D och dels i arbetet med Planner som formellt inte ingick i 4D. Chorus VD bildade dessutom bolag tillsammans med MI och sålde sedan rättigheterna till Planner. Dessutom gick 4D Informatiks tekniske projektledare över till Chorus 1 januari 2017, detta meddelades 4D i september

2016. Han har trots detta fortsatt i sin roll som teknisk projektledare i nästan ett halvår.

Chorus tjänster har inom 4D avropats från SLL:s ramavtal, som underleverantör till Callista Enterprises. Samma avtal har även använts för arbetet med det forskningsfinansierade Planner. Enligt IR är det tveksamt om detta är tillämbart, med tanke på att KI och SLL är olika juridiska personer. MI har felaktigt attesterat en av de fakturor som har vidarefakturerats från SLL.

Slutligen är MI redovisning av bisysslor enligt IR:s bedömning inte fullständig, den speglar inte alla företagskopplingar som framkommit i detta ärende. Internrevisionen anser det även vara tveksamt om MI själv ska göra bedömning om lärarundantaget gäller vid denna typ av forskningsresultat och i samarbete med annan part.

8 Rekommendationer

Internrevisionen rekommenderar KI att:

- ta ställning till MI:s roll som KI-representant i 4D:s styrgrupp och eventuellt andra uppdrag under rådande omständigheter.
- ta ställning till MI:s bisysslor utifrån ett helhetsperspektiv, där han ges möjlighet att komplettera sin redovisning så att samtliga åtaganden omfattas.
- tillsammans med SLL säkerställa betryggande intern styrning och kontroll inom ramen för 4D och för andra liknande samverkansprojekt. Där områden som ansvar, upphandling, bolagsrelationer, beslutsprocesser och avtal m.m. behöver vara tydligt reglerat.
- tillsammans med SLL skapa riktlinjer för hur innovationer inom 4D ska hanteras och på vilket sätt, eftersom det sannolikt kommer att följa flera liknande situationer.
- uppdatera och tydliggöra regelverk kring innovationer och samverkan med näringslivet. Detta bl.a. för att säkerställa hur innovationsprocessen och näringslivsrelationer ska se ut i samverkan mellan parterna och därmed skapa förutsättningar för att samverkan ska kunna genomföras på ett betryggande sätt.
- lägga till paragrafer i avtal som reglerar att avtalsvillkoren även inbegriper bolagets anställda. Liksom att karens ska gälla för de som haft insyn, varit med och utvecklat delar och sedan byter arbetsgivare.